PHOTO: Christopher Steel

KUSOMA KISWAHILI: KITABU CHA MWANAFUNZI CHA I

PHOTO: SIL

USAID FROM THE AMERICAN PEOPLE

UKaid from the British people

Kusoma Kiswahili

Kitabu Cha Mwanafunzi Cha I

Mei 2013

Primary Math and Reading (PRIMR) Initiative

Kusoma Kiswahili

Cha Mwanafunzi

Yaliyomo

Shukrani	**ii**
Wiki ya 1	1
Wiki ya 2	5
Wiki ya 3	10
Wiki ya 4	15
Wiki ya 5	20
Wiki ya 6	25
Wiki ya 7	30
Wiki ya 8	35
Wiki ya 9	40
Wiki ya 10	45
Wiki ya 11	50
Wiki ya 12	55
Wiki ya 13	60
Wiki ya 14	65
Wiki ya 15	70
Wiki ya 16	75
Wiki ya 17	80
Wiki ya 18	85
Wiki ya 19	90
Wiki ya 20	95
Wiki ya 21	100
Wiki ya 22	105
Wiki ya 23	110
Wiki ya 24	115
Wiki ya 25	120
Wiki ya 26	125
Wiki ya 27	131
Wiki ya 28	136
Wiki ya 29	141
Wiki ya 30	146

Shukrani

Kitabu hiki cha wanafunzi kimefanikishwa kutokana na ufadhili wa DFID na USAID/Kenya. Katibu wa Kudumu wa Wizara ya Elimu Profesa George Godia alihusika sana katika kuelekeza juhudi za kitaaluma za Wizara ya Elimu, Baraza la Mitihani nchini Kenya (KNEC), Taasisi ya Wasimamizi wa Elimu ya Kenya (KEMI), Taasisi ya Elimu Maalum ya Kenya (KISE), na Tume ya Kuwaajiri Walimu (TSC). Kwa pamoja, DFID na USAID wanawasilisha kitabu hiki kwa Wizara ya Elimu kwa minajili ya utafiti katika shule zilizo chini mradi wa kuboresha ujuzi wa hisabati na usomaji nchini (PRIMR). **Kitabu hiki ni cha utafiti na matumizi yake nje ya shule zilizo kwenye mradi wa PRIMR hayaruhusiwi.**

Shukrani maalum zawaendea kikundi cha wataalamu kilichoandika kitabu hiki kutokana na mwongozo wa mawanda na mfuatano ulioundwa kwa ushirikiano na Wizara ya Elimu. Shukrani kwa Dkt. Sylvia Linan-Thompson kwa kuongoza uundaji wa mwongozo wa mawanda na mfuatano wa Kiswahili. Shukrani pia kwa kikundi saidizi cha kitaalamu kinachojumuisha Dkt. Agatha van Ginkel, Dkt. Hellen Inyega na Prof. Angelina Kioko. Hongera na shukrani pia kwa kikundi cha kitaalamu cha RTI PRIMR: Dkt. Benjamin Piper, Jody Roy, Titus Kazungu, Sarah Koko, Isaac Cherotich, Samuel Ogwang, Salome Ong'ele na Jessica Mejia kwa bidii yao katika kuandika kitabu hiki.

Shukrani maalumu ni kwa kikundi cha Uanzilishi na Utekelezi wa Mradi (PDIT) kinachojumuisha washiriki wa Wizara ya elimu na Wadau wengine. Kikundi hiki kiliongoza ruwaza ya mpango huu, uanzilishi wa mpangilio wa mawanda na mfuatano. Pia kiliandika mipangilio ya masomo na kinasimamia majaribio ya nyenzo hizo madarasani. Kikundi kingine kinajumuisha Washauri wa walimu (TAC Tutors), makocha, walimu katika shule za PRIMR kikundi cha kwanza. Mchango wao katika kuboresha nyenzo hizi unatambulika sana. Pia wanafunzi na washiriki wa jamii katika kaunti ya Nairobi, Kiambu, Nakuru na Kisumu walihusika kwa kiwango kikubwa. Ubora wa kazi hii unatokana na juhudi zao za dhati.

Shukrani pia kwa Masudi Ramadhan Abdi na Apollo Erik kwa uchoraji wa picha. Hatimaye ni bidii, uwezo na talanta ya wanafunzi wa nchi ya Kenya ambao watupa motisha kuendeleza na kufanikisha mradi huu.

Mei 2013

★	m M
👁	anaona paka mama

Koki na Mugambi

Siku ya 3

★	a m
👄	m a ma a a
👁	na
🗣	ma ma mama a ma ama

Siku ya 4

★	A M
👄	m a ma a a
🗣	ma ma mama a ma ama

Mama na Paka

Mama anaona paka.

Paka anaona mama.

Vyakula

Siku ya 5

★	m M a A
👄	m a ma a a
👁	mama paka anaona na
🗣	mama ama
🏠	ma a mama a ma ama

Katumbo

Siku ya 1

★	u m a
👄	m u mu m a ma u u a a
🗣	ma ma mama u a ua ma u a maua u ma uma
🏠	uma ua

Siku ya 2

★	U M A
👄	m a ma u u m u mu
🗣	u ma uma a mu amu u a ua a u au
🏠	1. aum 2. kapa 3. umaa

Paka na Ua

Mama anaona uma na maua.
Paka anaona ua.
Paka, uma ua!

Siku ya 3

★	k m a u
	k a ka k aa kaa k u ku k uu kuu
	ku ku kuku ka ka kaka u ku ta ukuta a mu a amua
	1. kaka 2. kuku

Siku ya 4

★	K M A U
	k a ka m a ma k u ku m u mu
	ku kaa kukaa u kuu ukuu ma kaa makaa ma kuu makuu
	a ka amua akaamua a ka uma akauma a ka mu uma akamuuma
	1. ukuk 2. kaak 3. amam

Paka na Kaka

Paka akaamua kukaa.
Mama akaamua kukaa.
Kaka akaamua kukaa.
Kaka akamuuma paka.
Paka akamuuma kaka.

Siku ya 5

★	u k U K
	k u ku m a ma k a ka k aa kaa
	kuu kuu kuukuu ka ka kaka ma ta tu matatu
	a ka amua akaamua a ka uma akauma
	ma ka u ka makaa kaa mu k a ama

Mama na paka

Paka na mama.
Mama anaona paka au ua?
Mama anaona paka.
Paka anaona mama au ua?
Paka anaona mama.

Siku ya 1

★	t u k
	t a ta t u tu t aa taa k a ka
	ta ka taka ka ta kata a mu amu
	takataka amu kata kaa
	1. kaa 2. kata

Siku ya 2

★	T U K
	t a ta m a ma t aa taa k u ku
	ta ka taka ku kaa kukaa u kuu ukuu ma kaa makaa
	taka taka takataka ku mu uma kumuuma ku mu ua kumuua
	1. atak 2. akatakat 3. aak

Kaka na Amu

Kaka anaona takataka.

Mama anaona takataka na kata. Amu anaona takataka, kata na kaa.

Kaa ataka kumuuma amu.

Amu akataka kumuua kaa.

Siku ya 3

★	i t k
	t i ti m i mi k i ki i i t ii tii
	ki ti kiti ki ma kima i ta ita u ki uki
	kata
	1. kima 2. mkuu

Siku ya 4

★	I K U
	t i ti t a ta t ii tii t u tu
	ti ki ti tikiti m kuu mkuu ka taa kataa i nu a inua
	a ka kaa akakaa a ka taka akataka a ka kataa akakataa a ka ona akaona
	1. kuum 2. itikit 3. maki

Mama, Amu na Kima Mkuu

Mama akaona Kima mkuu.
Kima mkuu akaona mama.
Mama ana tikiti na uki mtamu.
Kima mkuu akataka kukaa na mama na amu.
Amu akakataa kukaa na kima mkuu na mama.
Mama akakataa kukaa na Amu. Mama akakaa na kima mkuu.

Siku ya 5

★	i t I T
👄	t a ta k i ki t u tu t ii tii
🗣	ka ta kata i nua inua ki ma kima ki ti kiti
📖	mama a**na**kaa mama a**ta**kaa mama a**na**taka mama a**ta**taka
🏠	ma mi mu ta tatu ka ki ku tu kiti

Amu na Kaa

Amu ataka matatu kuukuu na taa.

Kaa ataka takataka na makaa. Kama amu atataka takataka na makaa, kaa atakataa katakata.

Vyakula

Siku ya 1

★	n t i
👄	n a na n u nu n i ni
🗣	a na ana ka ki kaki ta i tai m ti ni mtini
🏠	1. kaki 2. tai

Siku ya 2

★	n t i
👄	n a na k a ka m a ma
🗣	m ti ni mtini m kuu mkuu a na kaa anakaa
📖	a na ona anaona a na taka anataka a na tamani anatamani a na kataa anakataa
🏠	1. ait 2. timni 3. ikka

Tai Mkuu

Tai mkuu anakaa na paka mtini. Paka ana kaki. Tai mkuu anaona paka na kaki. Tai mkuu anataka kaki. Paka anakataa. Tai mkuu anatamani kumuua paka. Paka anakataa kukaa na tai mkuu mtini. Tai mkuu ana.....

Siku ya 3

★	o n
	n o no k o ko o o m o mo t o to
	no no nono mo to moto mo to ni motoni m to to mtoto ko no ko no konokono
	1. mtoto 2. moto

Siku ya 4

★	O N
	n o no n a na n u nu n i ni
	m to ni mtoni m ku ki mkuki ku u a kuua ku o ta kuota
	kono kono konokono a na toka anatoka a na kataa anakataa i na nukia inanukia
	1. tomto 2. kokonono 3. tomoni

Kanini na Katana

Kanini ni mtoto. Anakaa na kaka Katana. Katana anaona Kanini akikata kuni na kuota moto. Motoni kuna ini nono. Katana anatoka mtoni na mkuki. Katana anaona konokono. Anatoa mkuki na kuua konokono. Katana anataka kuoka konokono motoni. Kanini anakataa.

Siku ya 5

★	n N o O
	n o no t o to n a na n i ni
	mo to moto no no nono m ka te mkate m ti ni mtini
	mkate **u**nanukia mikate **i**nanukia mti **u**nanukia miti **i**nanukia
	m to mo i kaa ni a na ta ka u no moto

Kamau na Tikiti

Kamau ananunua tikiti, kaimati, uki, na maini. Koki anatamani kaimati na uki. Kamau anakataa. Koki anataka maini. Kamau anakataa. Koki anatamani tikiti. Kamau anamkatia tikiti. Tikiti ni tamu.

Wanyama

Siku ya 1

★	w n o
👄	w a wa w i wi w u wu w o wo
🗣	wa tu watu wa na wana wa to to watoto wa ta no watano
🏠	1. watoto 2. watatu

Siku ya 2

★	W N O
👄	w a wa k o ko n a na w o wo
🗣	wa ta no watano wa tu watu wa to to watoto wa na wana m ta ma mtama m ta mu mtamu
📖	wa ka taka wakataka a ka wa ona akawaona wa ka wa toa wakawatoa
🏠	1. totowa 2. twaano 3. tutami

Watoto wa kima

Kima ana watoto watano. Kila mtoto wa kima ana mikia mitatu. Watoto wakataka mtama mtamu wa mama. Mama akawaona watoto wa kima mtamani. Mama akawaita watu. Watu wakawatoa watoto wa kima mtamani. Unataka kuwaona watoto wa kima wa mikia mitatu?

Siku ya 3

★	e w
	n e ne t e te w e we m w e mwe
	te na tena nee ma neema m ke ka ni mkekani ma we mawe
	1. mwewe 2. mawe

Siku ya 4

★	E e
	w e we k o ko w i wi m w e mwe
	mwe we mwewe m ka te mkate mo to moto m ti ni mtini
	a ka mwona akamwona a ka mwita akamwita a ka m timua akamtimua a ka m kamata akamkamata
	1. mewwe 2. mwae 3. mteka

Neema na Mwewe

Amina akaketi mkekani akiota moto. Akamwona mwewe akimkamata kuku. Akamwita Neema. “Neema, Neema?” Neema akaitika. “Ee, Amina.” Amina akaita tena. “Neema! Ona mwewe.” Neema akatoka na mawe akamtimua mwewe. Mwewe akatua mtini. Amina na Neema wakaketi mkekani wakiota moto na kukata mkate.

Siku ya 5

★	w W e E
	t e te w i wi w a wa k e ke
	wa tu watu wo te wote wa to to watoto
	Wewe **una**taka Mtoto **ana**taka Wewe **una**ona Mtoto **ana**ona
	wa tu m ka te mi i a to ma we ta watu

Tai na Mtoto wa Paka

Owino ana watoto watatu: Wata, Wakio na Waki. Watoto wa Owino wana mtoto wa paka. Tai mtini anamuona mtoto wa paka. Anatamani kumkamata mtoto wa paka. Watoto wanaita. Owino anamuona tai na mtoto wa paka. Owino anaokota mti. Kwa nini Owino anaokota mti?

Siku ya 1

★	l w e
	l e le l i li l a la l u lu l o lo
	lo la ni lolani ka li kali ki ti ni kitini li ma u limau
	1. Lolani 2. limau

Siku ya 2

★	L l
	l a la l e le w i wi l o lo k e ke
	Ne li ma Nelima u ki uki le te a letea m ka te mkate
	a ka m letea akamletea a ka litema akalitema li li kuwa lilikuwa
	1. mauli 2. alik 3. wamu 4. tikini

Lolani na Nelima

Lolani alilala kitini. Nelima akamletea limau. Lolani akala. Lo! Limau lilikuwa kali. Lolani akalitema limau na kulia. Nelima akaona Lolani akilitema limau. Nelima akamletea Lolani muwa. Lakini Lolani hakula muwa. Nelima akamletea uki. Lolani akala uki. Uki ni mtamu.

Siku ya 3

★	h w e i
	h a ha h o ho h u hu h e he h i hi
	ha lu a halua ha mu hamu ka ha wa kahawa ho te li hoteli
	1. halua 2. iliki

Siku ya 4

★	H h
	h a ha k a ka l a la w o wo h o ho
	ka ma kama la ki ni lakini ho te li hoteli
	alinunua **haku**nununua **ali**tokea **haku**tokea **ali**letea **haku**letea **ali**taka **haku**taka
	1. luaha 2. ikili 3. hakawa 4. liwa

Hotelini

Helena alinunua halua, iliki na kahawa hotelini. Alikuwa na hamu ya kahawa tamu. Mama akatokea na kuketi kitini. Helena akamletea kahawa tamu na halua. Lakini mama alitaka kula wali kwa maini. Hakutaka kahawa tamu na halua kama Helena.

Siku ya 5

★	l L h H
	l e le h u hu l u lu h a ha h o ho k a ka
	lu lu lulu ho te li hoteli li ma u limau ta u lo taulo
	Umoja **Wingi** **akam**letea mtoto **wakawa**letea watoto **aka**mwona mtoto **wakawa**ona watoto
	te ta ho te li na la we ma ti ni le

Ali na Lina

Ali aliokota lulu. Akaiweka katika taulo. Lina akaiona taulo kitini. Akaitoa taulo na kuiweka uani. Akaona lulu na kuiokota. Ali akamuona Lina na lulu. Ali akataka lulu. Lina akakataa. Ali akalia na kuita mama. Lina akaiweka lulu kitini. Ali akaitwaa ile lulu.

Kazi mbalimbali

Siku ya 1

★	s l h
	s a sa s i si s o so s e se
	sa na sana u si ku usiku su ku ma sukuma sa ma ki samaki
	1. tausi 2. sikio

Siku ya 2

★	S L
	s a sa h a ha l a la s u su
	si ki o sikio na na si nanasi ku m tu si kumtusi ki su kisu
	wasi wasi wasiwasi su ku ma wiki sukumawiki a ka sononeka akasononeka a li m tesa alimtesa
	1. usita 2. masaki 3. nasina 4. siwasu

Mateso ya Tausi

Tausi alikaa Kisii na Amu. Kila siku Amu alimtesa na kumtusi sana. Siku moja Amu alimuuma Tausi sikio. Siku moja, Amu alimtuma usiku kununua sukumawiki, samaki na nanasi. Usiku huo, Tausi alisononeka na kuwa na wasiwasi sana. Wasusi wakamwona. Wakaamua kukaa na Tausi.

Siku ya 3

★	b s
👄	b a ba b e be b u bu b o bo
🗣	ba ba baba bi si bisi a su bu hi asubuhi ba ku li bakuli
🏠	1. bisi 2. bakuli

Siku ya 4

★	B b
👄	b a ba b e be b i bi b u bu k a ka m k a mka b o bo
🗣	m ke be mkebe a m ka amka bu i bu i buibui
📖	Wa li amka waliamka Wa ka tamani wakatamani wa ka toa wakatoa Wa ka tabasamu wakatabasamu
🏠	1. sibi 2. kuliba 3. lauribi 4. ibuibu

Bisi

Asubuhi baba, mama na watoto waliamka. Watoto wakatamani kula bisi. Kulikuwa na bakuli, bilauri na mkebe kabatini. Mama akatoa bakuli akaona bibo. Watoto wakatoa bilauri wakaona buibui. Baba, akamtoa buibui. Watoto wakatoa mkebe. Wakaona bisi. Wakatabasamu.

Siku ya 5

★	s S	b B
	b a ba m k a mka	b u bu w e we
	ba ba baba	m ke be mkebe
	Umoja Mtu **a**ka**mw**ona kuku Mtu **a**ka**mk**amata kuku	**Wingi** Watu **wa**ka**wa**ona kuku Watu **wa**ka**wa**kamata kuku
	si ku u sa ba ki ma li na bu i ha	

Wasia wa Babu

Babu aliwaita watoto wote na kusema, “Sikieni wasia huu. Nawasihi msome. Masomo ni muhimu. Masomo huleta hekima. Hekima huleta mali.” Watoto wakasema, “Naam Babu. Sisi sote tutasoma. Usiwe na wasiwasi.” Babu akasema tena, “Msisahau kuwasiliana na walimu wenu.”

Siku ya 1

★	y s b
👄	y a ya y e ye y i yi y u yu
🗣	ma ya i mayai a su bu hi asubuhi u ki wa ukiwa ye ye yeye
🏠	1. yaya 2. mayai

Siku ya 2

★	Y L
👄	y o yo y a ya l a la b l a bla
🗣	ha yu ko hayuko wa ka ti wakati ka bla kabla ya ya yaya
📖	hu tu simamia hutusimamia ku ya elewa kuyaelewa a na ye tii anayetii a ta ku somea atakusomea
🏠	1. ayya 2. yaima 3. kayahe 4. yeey

Yaya wetu

Yaya wetu ni Halima. Kila asubuhi wakati mama hayuko, yeye hutuokea keki na mayai. Kabla ya kulala, yeye hutusimamia kuyaelewa masomo yetu. Ukiwa mtoto anayetii, Halima atakusomea hekaya wakati wa kulala. Tunampenda Halima sana.

Siku ya 3

★	z s b y
	z a za z i zi z u zu z e ze
	zi zi zizi za bi bu zabibu zi wa ni ziwani za mu zamu
	1. zamu 2. zizi

Siku ya 4

★	Z z
	z o zo s a sa z i zi s i si
	na zi nazi tu zo tuzo wa za zi wazazi mi za bi bu mizabibu
	wa li kuwa walikuwa ku tazama kutazama wa li elekea walielekea ku wa bebea kuwabebea
	1. muza 2. iziz 3. zimina 4. wanizi

Zani na Ziki

Wakati wa likizo Zani na Ziki walikuwa na zamu ya kutazama zizi lao. Kila asubuhi walielekea ziwani. Huko waliona minazi na mizabibu. Walikula zabibu na kubebea wazazi wao nazi. Wazazi wakawatuza: Zani tuzo la zeze, na Ziki tuzo la miwani.

Siku ya 5

★	y Y z Z
👄	y a ya y e ye z o zo z u zu
🗣	za bi bu zabibu wa za zi wazazi
📖	hu tu simamia hutusimamia hu tu ambia hutuambia
🏠	si ka ya wa za na l ha zi ma ki ti

Yatima Ayoo

Ayoo ni yatima. Yeye hukaa na babu wake wilayani Kikuyu. Ayoo na babu wake hawana mali. Ayoo anatamani mayai. Kila siku Ayoo husali ili babu wake awe na mali. Kwa sasa yeye hula sima kwa mabuyu. Mabuyu yamo kibuyuni.

Siku ya 1

★	g y z
👄	g a ga g aa gaa g e ge g i gi
🗣	ki so go kisogo ma ge go magego ma go ti magoti gaa gaa gaagaa
🏠	1. mizigo 2. mtego

Siku ya 2

★	G g
👄	g u gu z o zo m z o mzo g o go
🗣	m te go mtego m zo zo mzozo mi guu miguu mu u gu zi muuguzi
📖	wa ka watega wakawatega wa ka gaagaa wakagaagaa ha wa kuweza hawakuweza i li o watuliza iliowatuliza
🏠	1. zigomi 2. temgo 3. guumi 4. sokigo

Wezi Sokoni

Katika soko la Mogotio, kulitokea wezi wa mizigo sokoni. Watu wakawatega. Mtego ukawakamata. Wakataka kukimbia. Wakaumia. Kuna walioumia kisogo, magego, magoti, na miguu. Wezi wakagaagaa. Muuguzi akawatibu. Akawasugua kwa miti iliyowatuliza. Wakasamehewa. Kutoka siku hiyo wezi hawakuweza kuiba tena.

Siku ya 3

★	d y z g
	d e de d i di d u du d o do d a da
	de be debe do li doli o di di odidi da ki ka dakika
	1. dagaa 2. dania

Siku ya 4

★	D z
	d a da b a ba d e de b e be b u bu
	da ni a dania ba a da baada go do ro godoro go lo li gololi
	a li ita aliita wa ka elekea wakaelekea tu ta nunua tutanunua ku ni nunulia kuninunulia
	1. gaada 2. niada 3. bede 4. logoli

Odidi na Baba Sokoni

Baba aliita, “Odidi! Amka! Leo ni siku ya soko.” Odidi aliamka baada ya dakika kidogo. Wakaelekea soko la Gede. Baba akasema, “Odidi, leo tutanunua dagaa, dania, debe na godoro.” Odidi akauliza, “Baba, unaweza kuninunulia soda, doli na gololi?” “Naam Odidi.” Baba akaitikia.

Siku ya 5

★	g G d D
👄	g i gi g e ge d i di
🗣	go do ro godoro go lo li gololi
📖	**ali**sema **haku**sema **ali**teta **haku**teta
🏠	m te go de be ki da ma ka ti ge mu

Kazi ya Kogo na Odhis

Kogo na Odhis walikaa Migori. Kazi yao ilikuwa kubeba mizigo mizito. Kila asubuhi walibeba magunia mazito ya maboga na mihogo. Kila usiku mabega na miguu yao iliuma sana kutokana na kazi yao. Walikula ugali kwa uyoga, na kugawana hela baada ya kazi.

Siku ya 1

★	j g d
👄	j a ja j a a jaa j e je j i ji
🗣	ji tu jitu ji we jiwe Ji lo Jilo Ju ma ta no Jumatano
🏠	1. jitu 2. kijijini

Siku ya 2

★	J j
👄	j o jo j u ju n e ne n ne nne
🗣	I ju maa Ijumaa Ju ma nne Jumanne ki ji ji ni kijijini ma ja ni ni majanini
📖	ha wa kwamini hawakwamini wa ka mwamini wakamwamini wa na kijiji wanakijiji
🏠	1. tuji 2. weji 3. maajui 4. jijikini

Jilo na Jitu

Siku ya Jumatatu, Jilo aliona jitu. Akasema, “Nimeliona jitu majanini.” Wanakijiji hawakwamini. Siku ya Jumanne, Jumatano na Alhamisi akaliona jitu tena. Siku ya Ijumaa Jitu likasema, “Jilo, nataka kula.” Jilo alijawa na wasiwasi. Akalipatia jitu jiwe la moto. Jitu likala lile jiwe na kuzimia. Wanakijiji wakamwamini Jilo.

Siku ya 3

★	r g d j
👄	r e re r a ra r i ri r o ro
🗣	ga ri gari ra di radi ja nu a ri januari m ka e mkae
🏠	1. Januari 2. Rais

Siku ya 4

★	R r
👄	r u ru j u ju w e we m w e mwe
🗣	mwe zi mwezi Ra i s Rais zi a ra ziara ma du ka ni madukani
📖	bara bara barabara a ki maliza akimaliza wa ka torokea wakatorokea
🏠	1. isra 2. iara 3. razia 4. rabaraba

Ziara ya Rais

Mwezi wa Januari, Rais wetu alikuja kijijini kukutana na raia. Gari lake lilisimama barabarani. Rais akasema, “Nawasihi mkae kwa amani na watu wote.” Siku hiyo, wanakijiji walikuwa na raha sana. Akimalizia ziara yake, mara tukasikia radi. Watu wakatorokea madukani. Barabara ilijaa maji.

Siku ya 5

★	j J r R
👄	r a ra j i ji r o ro r e re r a ra l a la
🗣	Ju ma nne Jumanne I ju maa Ijumaa mwe zi mwezi
📖	**wana**kata mkate **hawa**kati mkate **wana**taka mtama **hawa**taki mtama
🏠	kaa ma mu ka a mama maa ku m kuu ma amka makaa

Jino la Zakayo

Jumamosi asubuhi, Zakayo alilala kitini. Jino lake lilikuwa linamuuma. Alijilaza huku akilisugua jino kwa kidole. Mara akajikokota kuelekea jikoni.

Huko aliokota jivu na kuliweka jinoni. Mama yake alimuona ameketi jikoni akilia. Alielekea dukani akanunua dawa akamletea. Zakayo alimeza dawa. Jino lake likatulia.

Siku ya 1

★	m a u k
👄	m a ma k a ka m u mu k u ku m aa maa m uu muu k aa kaa k uu kuu
🗣	ka ka kaka ku u kuu ma kaa makaa ma ma mama u ma uma a m ka amka
📖	**aka**amua kuamka **waka**amua kuamka **aka**muuma kaa **waka**muuma kaa
🏠	kaa ma mu ka a mama maa ku m kuu ma amka makaa

Paka na Kaa

Kuku akaamua kuamka.
Paka akaamua kuamka.
Mama akaamua kuamka.
Kaka akaamua kuamka.
Kaka akaamua kukaa na kaa.
Kaa akamuuma kaka. Paka akamuuma kaa.

Siku ya 2

★	tT iI nN oO
👄	t a ta t i ti t o to n i ni n a na t u tu
🗣	m ti ni mtini mi mi mimi i ni ini ni na nina
📖	Kono kono Konokono a ka itika akaitika
🏠	ni m na ta mi tamu mu ti i nu ma mimi

Tai na kima

Tai anakaa mtini na konokono. Kima akaona tai na konokono. Kima akaita, “Tai, nataka kununua konokono.” Tai akaitika, “Konokono ananuka. Mimi nina ini nono.” Kima akaitika “Kama konokono ananuka nitanunua ini nono.” Kima akaoka ini nono. Ini nono ni tamu.

Siku ya 3

★	wW eE lL hH
	w e we wi wi l e le li li
	mi aka miaka wa tu watu mi wi li miwili la ki ni lakini
	a li m hukumu alimhukumu ku wa tukana kuwatukana
	ka mi wi li wa miwili ki a tu ha wi hawa

Katana ahukumiwa

Halima ni hakimu katika mahakama kuu. Alimhukumu Katana kwa kulewa na kuwatukana watu. Katana alihukumiwa miaka miwili. Katana alilia. Akamaka, "Miaka miwili! Ee Mola, Niokoe." Wakili wa Katana alilalamika. Lakini hakimu alikuwa amenena.

Siku ya 4

★	sS bB yY zZ
	s a sa s o so s aa saa y a ya z i zi z o zo
	wa ya waya ma yo we mayowe mo to moto ma ha li mahali
	wasi wasi wasiwasi tu li sikia tulisikia
	wa mo sti sa mi saba bi to ya ba ma waya

Waya wawaka moto

Tulisikia mayowe tukiwa sebuleni! “Tokeni!” Baba akasema. Sote tukatoka na kutazama. Tukaona moto ukiwaka kwa kasi. Waya wa stima uliwaka moto. Sote tukawa na wasiwasi. Wazima moto wakatokea. Wakauzima moto uliokuwa umewaka. Mioyo yetu ikatulia, tukaelekea tena sebuleni.

Siku ya 5

★	g G d D j J r R
👄	j a ja j e je j i ji g o go d i di b i bi
🗣	Ja nu a ri Januari Fe bru a ri Februari Ju la i Julai
📖	wa ka kasirika wakakasirika wa ka ripoti wakaripoti
🏠	ni ju ma se mba go a sti de mbe Juni

Miezi

Januari na Februari kuna joto na jua kali. Watoto wanasoma sana. Baada ya likizo wao husoma Mei, Juni hadi Julai. Agosti kuna likizo tena. Watoto hufurahi kusaidia wazazi. Wao hurudi kusoma miezi mitatu hadi likizo ya sikukuu ya Desemba.

Siku ya 1

★	p
👄	p a pa p e pe p i pi p u pu p o po w a wa p w a pwa
🗣	pa sa ka pasaka pa te pate pu nda punda pa pa papa
🏠	pasaka pate

Siku ya 2

★	P
👄	p e pe b e be w e we p w e pwe
🗣	Pe te ro Petero pi a pia M pe ke to ni Mpeketoni pwe za pweza
📖	wa li safiri walisafiri wa li tumia walitumia wa li po fika walipofika
🏠	tepa sapaka zapwe apap

Sikukuu ya Pasaka

Sikukuu ya pasaka iliwadia. Petero na wazazi wake walitoka Pate na kuelekea Lamu. Walitumia gari lao hadi Mpeketoni. Hapo walipanda dau na kuvuka Bahari ya Hindi hadi kisiwani Lamu. Kule kisiwani, waliona watu wakitumia punda kwa usafiri wao. Pia waliona samaki aina ya papa na pweza.

Siku ya 3

★	f
👄	f i fi f e fe f o fo f a fa f u fu
🗣	fa na ka fanaka fu ra hi furahi fa gi a fagia fo le ni foleni
🏠	darasa walifagia

Siku ya 4

★	f
👄	f e fe k e ke s k e ske w a wa k w a kwa
🗣	fa ra si farasi m ti ha ni mtihani ba i s ke li baiskeli kwa o kwao
🏠	radasa lefoni rasafa nakafa

Matokeo ya Pili

Pili alifaulu katika mtihani wa darasa la nane. Kijiji kizima kilifurahi sana. Wanakijiji walifagia barabara ikawa safi. Walifurahi na kupiga vigelegele. Walisafiri kwa kutumia farasi, basi, matatu na hata baiskeli. Wakapiga foleni ili wamsalimie Pili. Wazazi wake walifurahi sana kwa fanaka ya mtoto wao.

Siku ya 5

★	p P f F
👄	p e pe p i pi f a fa f e fe p a pa d a da b a ba p o po
🗣	m sa fi ri msafiri mwa li mu mwalimu e ro p le ni eropleni
📖	watu **wali**fika watu **walipo**fika watu **wali**enda watu **walipo**enda
🏠	ni pa fa ra ha fi ba si na ka sa ri pasaka

Usafiri

Kila mtu hutamani kusafiri kwa njia za kifahari. Njia hizi ni kama eropleni, magari na meli. Ukiwa unaenda safari fupi, ni bora kusafiri kwa miguu. Kusafiri kwa miguu kuna faida kwa binadamu. Zaidi ya hayo, msafiri hatumii pesa zozote kusafiria.

Siku ya 1

★	v p f
	v e ve v i vi v u vu v a va
	vi ji to vijito vi li ma vilima vi ja na vijana vi bo ko viboko
	vijito vilima

Siku ya 2

★	V
	f o fo v e ve f e fe v o vo
	vi ji to ni vijitoni ma de vu madevu vi si ma visima ku pa nda kupanda
	ya li malizika yalimalizika vi ka haribiwa vikaharibiwa I ta bidi Itabidi
	vitoji limavi tavio simavi

Ukataji wa miti

Kijijini Lodwa kulikuwa na vijito na vilima. Vijana wa huko walikuwa wavuvi wa samaki. Kwa sababu ya watu kukata miti, maji yalimalizika vijitoni. Viboko na samaki wakafa. Viota vikaharibiwa. Mzee Madevu akawaita watu na kusema, “Tunahitaji kupanda miti ili tupate maji kwa visima.”

Siku ya 3

★	sh
👄	sh o sho sh e she sh i shi sh a sha
🗣	shu le ni shuleni di ri sha ni dirishani ma je shi majeshi ku wa sha kuwasha
🏠	shuleni dirisha

Siku ya 4

★	Sh
👄	sh i shi s i si sh u shu s u su
🗣	ni sha ni nishani ma shu jaa mashujaa m ko ro sho mkorosho ki sha kisha
📖	a li huzunika alihuzunika wa ka ji tayarisha wakajitayarisha wa ka shikana wakashikana
🏠	nileshu dishari dasha shaki

Aisha na Shiko

Aisha alifika shuleni mapema kukutana na rafiki yake Shiko. Akasimama dirishani na kutazama wanajeshi wakijitayarisha kwa siku ya mashujaa. Mara Shiko akatokea. Wakashikana mikono kwa furaha. Kisha wakaamua kufagia karibu na mkorosho. Baadaye waliwasha moto majani na takataka. Siku hiyo walipewa nishani na shada la maua na mwalimu mkuu.

Siku ya 5

★	vV fF Sh
👄	v a va v u vu sh o sho sh a sha f e fe v e ve
🗣	ki sha kisha ma shu jaa mashujaa
📖	**de**reva **ali**furahi **ma**dereva **wali**furahi **tu**mbili **ali**furahi **tu**mbili **wali**furahi
🏠	di vi bo ko sha ma ri ji to li le shi viboko

Dereva Mvivu

Kulikuwa na dereva aliyekuwa mvivu sana. Siku moja akasimamisha gari lake barabarani. Akala viazi vitamu na kulala huku akijifunika kwa vazi lake.

Vikosi vya tumbili vikamvamia. Tumbili wakasukuma gari na kulipeleka msituni. Wanyama msituni wakaogopa na kutoroka. Gari likaharibika. Ndipo dereva akaamka na kushangaa kilichotendeka. Tumbili walifurahi sana huku wakishangilia.

Siku ya 1

★	ny v sh
	ny a nya ny i nyi ny e nye ny u nyu
	nyu ki nyuki Nya ma ri nyamari wa nya ma wanyama nye sha nyesha
	nyikani nyara

Siku ya 2

★	Ny
	ny a nya n a na n e ne ny e nye
	nya ra nyara nyi ka ni nyikani ku nye sha kunyesha nyo ro ro nyororo
	ku ka nyesha kukanyesha wa li po kuwa walipokuwa wa ka m tafuta wakamtafuta wa ka toroka wakatoroka
	kanyini ranya ronyoro inyuk

Nyamari Nyikani

Siku moja, Nyamari alikuwa nyikani. Usiku huo, kukanyesha sana. Akasikia wanyama wakilia nyikani. Jamii yake wakamtafuta kote. Watu wabaya wakaja na kumteka nyara. Walipokuwa wakikaza mikono na miguu yake kwa nyororo, nyuki wakaja na kuwauma wale watu. Hao, wakatoroka. Nyamari akawa huru. Naye hakuenda nyikani tena.

Siku ya 3

★	dh
	dh a dha dh e dhe dh i dhi dh o dho
	fe dha fedha dha ha bu dhahabu bi dha a bidhaa
	ndani bidhaa

Siku ya 4

★	Dh
	dh a dha d a da dh i dhi d i di
	Ko dhe k Kodhek to fa u ti tofauti da ni a dhania
	kina meta meta kinametameta a li po fika alipofika a ka m pasua akampasua
	aabidh feadh niada ninda

Kodhek Atajirika

Kodhek alitaka kununua bidhaa tofauti tofauti. Siku hiyo hakuwa na fedha za kutosha. Jioni moja, akanunua samaki mdogo na dania. Alipofika kwake, aliweka samaki mezani, kisha akampasua. Kodhek akapata kijiwe kidogo ndani ya samaki. Akakiosha kijiwe na akaona kinametameta. Alipojua ni dhahabu alifurahi sana. Kodhek akaiuza dhahabu hiyo. Akatajirika.

Siku ya 5

★	ny Ny dh Dh
	dh o dho ny e nye dh i dhi ny u nyu
	nya ra nyara nyi ka ni nyikani nyo ro ro nyororo
	alipojua **wali**pojua **ali**pofika **wali**pofika
	nyu nya ki ra nyo dha wali ma ri wa ro re u

Usafi

Watoto wa Shinyanya hawakuwa wasafi. Hawakuoga wala kusugua meno. Nyayo zao zilipasuka hata zikawa na vidonda. Miili yao pia iliparara. Kwao hakukuwa kusafi. Nyuki, nyigu, panya na nyoka walihamia huko. Watoto wale waliila nyama bila kuipika vizuri. Wakapata minyoo. Wakaugua. Nyanya yao aliwapa dawa na kuwashauri wawe wasafi.

Tarakimu

Siku ya 1

★	th
👄	th a tha th u thu th i thi th e the
🗣	the la thi ni thelathini the ma ni ni themanini
🏠	nyati nyoka

Siku ya 2

★	Th
👄	th a tha t a ta t o to th o tho
🗣	dha ti dhati nya ti nyati the la thi ni thelathini
📖	a li po thibitisha alipothibitisha ha ja thubutu hajathubutu a me mu ibia amemuibia
🏠	tidha tinya mathani kanyo

Nyati na Nyoka

Nyati na Nyoka walikuwa marafiki wa dhati. Walikaa pamoja hata wakati wa jua kali. Nyoka alikuwa na miaka themanini. Nyati alikuwa na miaka thelathini. Nyoka alikuwa na vitu vya thamani. Siku moja nyati akamuibia. Nyoka akajua kuwa Nyati amemuibia. Urafiki ukaisha. Tangu siku hiyo Nyati hajathubutu kukaa karibu na Nyoka tena.

Tarakimu

Siku ya 3

★	ch
👄	ch a cha ch o cho ch i chi ch e che
🗣	chu i chui chu ra chura m che zo mchezo
🏠	chatu chura

Siku ya 4

★	ch
👄	ch u chu h u hu j u ju ch o cho
🗣	chu pa chupa wa li che za walicheza ki cho cho ro kichochoro
📖	a li hesabu alihesabu a ka hesabu akahesabu ku hesabu kuhesabu
🏠	uchat urach chemzo pachu

Mchezo wa Chatu, Chura na Chui

Chatu, Chura na Chui waliishi kwenye Kichochoro. Siku moja walicheza mchezo wa kuhesabu nyota. Chatu alihesabu na kupata nyota kumi tu. Chui naye alihesabu hadi ishirini. Chura alihesabu kutoka thelathini, arobaini, hamsini, sitini, sabini, themanini, tisini hadi mia moja. Chui alikasirika sana. Akamweka Chura kwenye chupa.

Siku ya 5

★	th Th ch Ch
👄	ch a cha j a ja ch i chi h i hi th o tho h o ho
🗣	chu ra chura chu pa chupa
📖	chui alikasirika chui atakasirika chui alimweka chui atamweka
🏠	the lu ji cha ra che ma ni tha i che ki theluji

Nyororo za thamani

Tabitha alikuwa na nyororo kumi za dhahabu. Kijana mmoja akasema, “Ukinipatia hizi nyororo kumi, nitazifanya ziwe thelathini." Tabitha akasema, “hata kama utazifanya ziwe themanini, sikupi.” Tabitha alijua thamani ya nyororo hizo. Kutoka siku hiyo, hakuthubutu kuziweka hadharani tena.

Siku ya 1

★	gh th ch
	gh e ghe gh o gho gh u ghu gh a gha
	gho ro fa ghorofa gha li ghali gha si a ghasia
	viatu ghasia

Siku ya 2

★	Gh
	gh a gha g a ga h a ha k a ka
	ki ji ji ni kijijini su ru a li suruali sha ti shati ma shi mo mashimo
	tu ka shangaa tukashangaa ya ka raruka yakararuka wa ka mu umiza wakamuumiza vi li onekana vilionekana
	siagha ofiak ligha tuvia

Adhabu ya Mwizi

Kulitokea ghasia kijijini kwetu. Mimi na wazazi wangu tuliishi ghorofa ya tatu. Mara tukashangaa kuona mtu akipigwa. Watu wakamuumiza. Mavazi yake yakararuka. Suruali na shati lake zikawa na mashimo. Kofia na viatu vyake vilionekana kuwa ghali sana. Baadaye jirani akasema alikuwa ameiba vitu sokoni.

Siku ya 3

★	ng th ch gh
👄	ng e nge ng u ngu ng o ngo ng a nga
🗣	ra ngi rangi shi ngo ni shingoni ma ko nge makonge sha nga shanga
🏠	ngozi shanga

Siku ya 4

★	Ng ng
👄	ng a nga g a ga m a ma
🗣	we ngi ne wengine ru ngu rungu ngo zi ngozi ma va zi mavazi
📖	ya me badilika yamebadilika ha wa ku vaa hawakuvaa ku fukuzia kufukuzia vi li kuwa vilikuwa
🏠	zingo ngasha ngira guruu

Mavazi ya kale

Zamani za kale babu na bibi zetu hawakuvaa mavazi ya bei ghali. Walivaa nguo za ngozi kiunoni. Pia walivaa shanga za rangi mbalimbali shingoni. Viatu vyao vilikuwa vya miti, ngozi na makonge. Wengine walibeba rungu ili kujikinga na kufukuza wanyama wa msituni. Siku hizi mambo yamebadilika. Watu wanavaa watakavyo. Mavazi hayana heshima wala kujali utamaduni wetu.

Siku ya 5

★	ng Ng gh Gh
👄	ng i ngi ng a nga gh a gha gh i ghi
🗣	ru ngu rungu we ngi ne wengine
📖	**nili**kuwa **si**kuwa **nili**cheza **si**kucheza
🏠	gha sha li o ngo ra nga ru ngu zi ngi ndi ngozi

Mavazi ya Mama Fatuma

Fatuma alikuwa chumbani. Mvua ikaanza kunyesha kwa ghafla. Kukawa na gharika. Mama alikuwa ghalani akitoa nafaka. Mavazi yake yalikuwa uani. Nikakimbia na kutoa buibui, rinda, gauni, sketi, kamisi, na blauzi ya mama. Kwa kawaida mavazi ya mama huwa ghali sana. Na yeye huwa hapendi kupata gharama zaidi.

Siku ya 1

★	ng’ gh ng
👄	ng’ a ng'a ng’ i ng’i ng’ u ng'u ng’ o ng'o
🗣	ng’o mbe ng’ombe ng’a mbo ng’ambo ng’a ng’a ng’ang’a
🏠	ng’ambo ng’ara

Siku ya 2

★	Ng’
👄	ng’ a ng’a ng a nga ng e nge ng’ e ng’e
🗣	ng’a mbo ng’ambo a ka ng’o a akang’oa za ku ng’a ra zakung’ara
📖	a li hudhuria alihudhuria za ku ng’a ra zakung’ara a ka ng’oa akang’oa
🏠	mbong’a peunye mbeng’o naki

Ng'ang'a auza Ng'ombe

Ng’ang’a aliishi peke yake ng’ambo ya mto. Siku moja, alitaka kuhudhuria maonyesho ya kilimo sokoni. Siku hiyo, alivaa nguo nyeupe za kung’ara. Alipofika mtoni, akang’oa mti ili apime kina cha maji. Alipofika ng’ambo ya mto, Ng’ang’a aliuza ng’ombe wake. Kisha akanunua bidhaa mbalimbali. Alirudi akiwa na furaha sana.

Siku ya 3

★	ia oa ea ua
	u u e e a a o o
	to a toa o te a otea tu a tua ti a tia
	mvivu uongo

Siku ya 4

★	–ua –ea –ia
	w a wa y a ya w o wo y u yu
	zo e a zoea zo a zoa si ki a sikia
	a me zoea amezoea a ka puuza akapuuza a ka m zuia akamzuia
	vivum ongou kuoaz amuazi

Kima Mvivu

Kima alizoea kuwa mvivu. Msimamizi wake akasema, "Acha uvivu." Kima hakutii. Msimamizi akamzuia kuzoa takataka siku hiyo. Kima akasema uongo ili apewe kazi yake tena. Msimamizi akasema atulie na kungoja uamuzi wa kamati kuu. Kima akapuuza maagizo. Akafutwa kazi.

Siku ya 5

★	ng’ Ng’
👄	ng i ngi ng a nga ng’ a ng’a ng’ u ng’u
🗣	ng’o mbe ng’ombe ng’a mbo ng’ambo
📖	leo **ame**zoea jana **ali**zoea kesho **ata**zoea
🏠	ng’o mbe ng’a ki ma ri mbo a si sa fa ng’e sikia

Amu safarini

Amu alifunga safari. Akaenda kwa Oenga. Yeye na Oenga wakala mayai ya kukaanga. Walipomaliza, walielekea eneo la wazi kulikokuwa na ua la maua. Walitoa mkeka na kuulalia. Waliwaona kuku waliokuwa wameangua vifaranga. Mwewe alipowakaribia, walimtimua.

Siku ya 1

★	–ao –io
	a o ao i o io
	u ba o ubao ki fu ti o kifutio la o lao kwa o kwao ki fa gi o kifagio si o sio mbi o mbio
	wao ubaoni

Siku ya 2

★	–uo –ia –eo
	ki fu ti o kifutio shi ka moo shikamoo da ra sa ni darasani ki cho nge o kichongeo
	a ki ingia akiingia hu mu amkua humuamkua ku andika kuandika mwa limu m kuu mwalimu mkuu
	uboa fukitio owa aonibu

Darasa la Maria

Maria yuko darasa la kwanza. Mwalimu wake anaitwa Bi. Nerea. Bi. Nerea akiingia darasani, wanafunzi humuamkua "shikamoo". Darasa lao ni kubwa. Kwenye kuta kuna saa na chati. Darasa lina ubao mweusi. Mwalimu wao hutumia chaki kuandika ubaoni. Kila mwanafunzi huwa na kitabu, kalamu, kifutio na pia kichongeo.

Siku ya 3

★	u a e o i
	b a ba d a da p a pa b o bo
	Ki o ko Kioko wa na tu li a wanatulia ta bi a tabia
	nzuri kioko

Siku ya 4

★	u a e o i
	ku m be be a kumbebea ali ku wa alikuwa pi a pia
	wa na tulia wanatulia a li hakikisha alihakikisha wa li furahishwa walifurahishwa wa li po chagua walipochagua
	nzakwa rinzu biata nikwai

Kiranja Wetu Kioko

Kioko alikuwa kiranja wa darasa la kwanza. Alihakikisha wanafunzi wanatulia darasani. Alikusanya na kumbebea mwalimu vitabu. Kabla ya mwalimu kuingia darasani, Kioko alihakikisha ubao umefutwa. Mwalimu alifurahishwa na kazi ya Kioko. Wanafunzi pia walimpenda kwani alikuwa na tabia nzuri. Kila walipochagua kiranja, Kioko alichaguliwa.

Siku ya 5

★	u U a A e E o O i I
	i a ia o o oo i o io e a ea u a ua
	mwe u si mweusi ki fu ti o kifutio
	alichagua **haku**chagua **ali**futa **haku**futa
	u ba o li mu pia pi u mwa ta bi ubao

Somo la Wanyama

Ijumaa iliyopita, wanafunzi wa darasa la kwanza walisoma kuhusu wanyama. Mwalimu alitumia chati ya wanyama kufunzia somo hilo. Kwenye chati kulichorwa ngamia, kondoo, ng'ombe, mbuzi na jimbi au jogoo. Wanafunzi waliimba wimbo kuhusu wanyama tofauti. Baadaye mwalimu aliwaletea redio. Wakasikiza somo la redio. Wanafunzi walifurahia sana.

Vifaa

Siku ya 1

★	m
👄	m t o mto m s a msa m b e mbe m p a mpa m m e mme s a sa b e be p a pa m e me g o go
🗣	m me a mmea m to mto m go mba mgomba mbe gu mbegu
🏠	mambo fimbo

Siku ya 2

★	m
👄	m f a mfa m p a mpa m w a mwa m s a msa m t a mta m b a mba
🗣	ka je mbe kajembe cha mbo chambo mba a zi mbaazi fi mbo fimbo
📖	mbali karibu funga fungua nyingi chache
🏠	mbama mbocha gomimba mbofi

Kajembe

Kajembe aliishi karibu na mto. Mto ulikuwa na mamba lakini Kajembe hakuogopa kuvua samaki. Alitumia fimbo na chambo. Pia alilima kutumia jembe lake. Alikuwa na migomba na miembe. Pia alikuwa na mbegu za mbaazi na mboga. Mara nyingi alijifunga kilemba, huku akiimba na firimbi yake.

Siku ya 3

★	n
👄	n d a nda n j a nja n z a nza n ch i nchi
🗣	ndu gu ndugu bo nde bonde ba nda banda ma a nda zi maandazi
🏠	kibanda bonde

Siku ya 4

★	n m
👄	n t a nta m t a mta n d o ndo m b a mba
🗣	nyu mba nyumba ki na nda kinanda ka le nda kalenda ki ta nda kitanda
📖	bonde **ma**bonde andazi **ma**ndazi bonde **ma**bonde tope **ma**tope banda **ma**banda
🏠	Ndebo ndeku ndigu lendaka

Kaka Banda

Ndugu yangu Banda anaishi kwenye kibanda karibu na bonde la Nzi. Yeye hufanya kazi katika kiwanda cha Mwananchi. Kila asubuhi Banda hula maandazi kwa supu ya kunde. Juzi nilienda nyumbani kwake. Huko nikaona kitanda, kinanda na kalenda iliyokuwa na picha ya bundi. Bondeni kulikuwa na matope yaliyoshika kama gundi.

Siku ya 5

★	mM nN
👄	n d a nda n ch i nchi n j a nja m b a mba
🗣	fi mbo fimbo m mea mmea ndu gu ndugu
📖	nyumba nyumba**ni** kiwanda kiwanda**ni**
🏘	ki ta nda gu ba mba mamba fi mbo ndu nda nyu ma banda

Umuhimu wa Mbuzi

Mbuzi ni mnyama mwenye manufaa mengi kwa wafugaji. Mbolea ya mbuzi ni nzuri kwa ukulima wa mboga. Maziwa ya mbuzi nayo hufaidi mwili kiafya. Ngozi ya mbuzi hutumiwa kutengeneza viatu na mikoba. Nyama yake ni tamu sana. Babu yangu hupenda kuchoma mbavu ya mbuzi. Sisi huila kwa kachumbari na sima kila jumamosi.

Siku ya 1

★	– y –
👄	v y a vya f y a fya p y a pya m y a mya
🗣	vi pya vipya o vyo o vyo ovyo ovyo vyu ma vyuma
🏠	mguu ovyo ovyo

Siku ya 2

★	– y –
👄	v y a vya f y a fya p y a pya m y a mya
🗣	vyu ngu vyungu m guu mguu a ka fya tu a akafyatua
📖	kimya kimya kimya kimya ha ku tarajia hakutarajia i ka mu umiza ikamuumiza
🏠	mavyu nguvyu ngoraki vyoovyoo

Mwizi Akamatwa

Oga alikuwa mwizi hatari. Aliiba vitu vipya na kuviuza ovyo ovyo. Siku moja, Oga akaingia dukani kimya kimya na kuiba vyuma na vyungu vya dhahabu. Alipoingia tu, king'ora kikaanza kulia. Oga hakutarajia haya. Akaanza kutoroka.Polisi wakafyatua risasi ikamuumiza mguu. Wakamkamata na kumpeleka seli.

Siku ya 3

★	–w–
	k w a kwa m w a mwa t w a twa b w a bwa
	m bwa mbwa m ku bwa mkubwa bwa na bwana bwa wa bwawa ku nywa kunywa
	mwenge mbwa

Siku ya 4

★	–w–
	sh w a shwa z w a zwa ny w a nywa ng w a ngwa
	kwa nza kwanza ku nywa kunywa mwe nge mwenge mi chu ngwa michungwa
	a ki bweka akibweka a ka tuzwa akatuzwa i li po pulizwa ilipopulizwa a ka twambia akatwambia
	ngemwe bwam nzakwa nywaku

Mashindano ya Mbio

Mbio zilianza uwanjani, kupitia mtoni kuelekea jangwani. Firimbi ilipopulizwa, Sanaipei alipewa mwenge ndipo tukaanza mbio. Njiani tuliona michungwa. Pia tuliona mbwa mkubwa akibweka karibu na bwawa la maji. Tulitamani kunywa maji. Mwalimu akatwambia, bwawa lilikuwa na mamba. Tukaelekea jangwani tena. Sanaipei akawa wa kwanza. Akatuzwa medali ya dhahabu.

Siku ya 5

★	–v–	–w–	–y–	
👄	v y a	vya	p y a	pya
	k w o	kwo	sh w a	shwa
🗣	ku li nye sha		kulinyesha	
	ba ra fu		barafu	
📖	**chu**mba kikubwa		**vy**umba vikubwa	
	kioo kikubwa		**vi**oo vikubwa	
	cheti kikubwa		**vy**eti vikubwa	
🏠	vyu	ma	ngu	na	nywa	nza
	mbwa	ku	bwa	chu	na	ja

chuja

Mvua ya Mawe

Siku moja, kulinyesha mvua ya mawe. Watoto wakafurahia kumumunya na kucheza na barafu kimya kimya. Barafu iliwaletea kikohozi. Mama akawasikia watoto wakikohoa. Akawaita nyumbani. Walipewa adhabu ya kufyeka nyasi. Walifyeka nyasi hadi vipaji vyao vikajaa jasho. Baadaye waliomba msamaha. Pia waliahidi, kuwa hawatarudia makosa hayo tena.

Siku ya 1

★	p f v sh
	p a pa f a fa v a va sh a sha
	pa a paa shu le shule
	wa ta nunua watanunua tu na somea tunasomea u li haribu uliharibu
	shule mfupi

Paa la shule

Kuna shule moja tu kijijini kwetu. Wiki jana, upepo mkali uliharibu paa la darasa letu. Hivi sasa, sote tunasomea kanisani. Lakini shida hii ni ya muda mfupi tu. Mheshimiwa mbunge wetu, alituma bahasha ya pesa.Wazazi watakuja kesho shuleni. Watanunua vifaa na kurekebisha paa hilo.

Siku ya 2

★	ny dh ch th
	ny a nya ny o nyo ny i nyi dh a dha
	na dhi fu nadhifu dha ha bu dhahabu
	ina yo metameta inayometameta ku ji chana kujichana
	dhifuna budhaha onicho rabo

Chebichi

Chebichi ni msichana nadhifu. Yeye huvaa nguo za bei ghali. Ana saa ya dhahabu inayometameta kama nyota. Kila siku Chebichi huoga na kujichana mara moja, mbili, hata tatu. Yeye habaki nyuma kwa usafi, masomo na michezo. Vilevile, yeye hula lishe bora. Hataki uchafu umdhuru. Kila mara akitoka chooni, yeye hujinyunyizia maji mara kumi, ishirini, hata thelathini.

Siku ya 3

★	gh ng ng' oa
👄	gh a gha gh o gho ng u ngu
🗣	na dhi fu nadhifu gho ro fa ghorofa
📖	ku pendeza kupendeza a ka ji tolea akajitolea
🏘	udiwani bendera

Nyumba ya ghorofa

Ilikuwa siku ya kung'ang'ania udiwani. Watu wakakusanyika nje ya nyumba ya ghorofa. Hapo palikuwa na bendera iliyopepea na maua ya kupendeza. Mzee Kiilu akajitokeza na kusema, "leo ni siku ya uchaguzi. Nitautoa ufunguo huu kwa yule atakayeshinda." Kendi akashinda. Akapewa ufunguo. Akafungua ofisi na kutulia mezani huku watu wakishangilia.

Siku ya 4

★	oe ie mb nd
	m b a mba n d a nda n d e nde n d i ndi
	nyu mba nyumba ki ba nda kibanda pu nde punde
	kibanda **vi**banda **ki**wanda **vi**wanda
	ndifu dariho wandavi ndara

Fundi Hodari

Mjomba wangu ni fundi hodari sana. Alianza kazi yake punde tu alipotoka jandoni. Yeye ana ujuzi wa kujenga nyumba, kibanda cha duka na hata viwanda. Pia mjomba huunda vitanda, meza hata na kabati. Katika ujenzi wake, yeye hutumia vifaa kama vile nyundo, misumeno, misumari, randa na gundi.

Siku ya 5

★	–w–
	sh w a shwa g w e gwe t w a twa
	shwa ri shwari ma ha ra gwe maharagwe
	tu ka itwa tukaitwa ki amsha kinywa kiamshakinywa
	_nga mk_te ch_i _azi

Asubuhi

Asubuhi na mapema tukaitwa na mama. Hali ya anga ilikuwa shwari. Jua lilikuwa limechomoza. Mama akatwambia, twende kupatia kuku wishwa na kufungia mbwa. Tukamwambia mama kuwa hatujapata kiamshakinywa. Hapo ndipo mama alitupa mkate mweupe. Kisha tukanywa chai kwa maharagwe ya nazi. Tuliposhiba tukaelekea nje na kufanya kazi tuliyopewa na mama.

Dukani

Siku ya 1

	moja siku jioni
	du ka ni — dukani su ka ri — sukari ra fi ki — rafiki kwa o — kwao
	a li m tembelea — alimtembelea a ka muuliza — akamuulizayoku ni li vyo kutuma — nilivyokutuma wa ka semezana — wakasemezana
	sukari majani

Siku ya 2

	Babu anahitaji _____, _____ na _____.
	karisu janima icha kanidu

Dukani

Naitore asuhau

Siku moja, Naitore alimtembelea babu kijijini. Babu akamtuma Naitore dukani. Alitaka aletewe sukari, majani chai na mkate. Njiani, Naitore alikutana na rafiki zake. Walifurahi kuonana. Wakacheza michezo mbalimbali hata Naitore akasahau kwenda dukani. Jua lilipotua, Naitore alirudi kijijini. Babu akamuuliza, “Naitore, unatoka wapi? Wapi vitu nilivyokutuma?” Naitore alishtuka. “Oo, babu! Samahani. Nilicheza njiani hata nikasahau kufika dukani. Sitafanya hivyo tena”.

Siku ya 3

	shule sana	kwa hii
	su ru a li vi a tu wa si cha na ma shu ja a ma sha ti so k si	suruali viatu wasichana mashujaa mashati soksi
	mari dadi wana funzi i na itwa	maridadi wanafunzi inaitwa
	mashujaa nguo	

Siku ya 4

	mtoto **m**sichana **m**vulana **m**wanafunzi	**wa**toto **wa**sichana **wa**vulana **wa**nafunzi
	shujaama nyepeu	ongu ksiso

Sare ya Shule

Shule yetu inaitwa Mashujaa. Shule hii ina watoto wengi sana. Wao huvaa sare maridadi. Wasichana huvaa nguo nyekundu na soksi nyeupe. Wavulana huvaa suruali fupi soksi za kijivu na shati za samawati. Wanafunzi wote huvaa sweta za samawati na viatu vyeusi. Azimio la shule hii ni, “Fanya kwa bidii.”

Siku ya 5

	siku moja hii
	mo ja — moja pa sa ka — pasaka wa vu la na — wavulana ji o ni — jioni su ka ri — sukari wa si cha na — wasichana
	Umoja — **Wingi** mimi **nina**soma — sisi **tuna**soma mimi **nina**cheza — sisi **tuna**cheza mimi **nina**lia — sisi **tuna**lia mimi **nina**ndika — sisi **tuna**ndika
	du ka ni su ri ra fi ki si ku shu le duka

Afya

Siku ya 1

	huyu	yuko
	virusi	UKIMWI
	ma wa i dha	mawaidha
	u ma a ru fu	umaarufu
	m jo mba	mjomba
	a me jifunza	amejifunza
	ku ji ki nga	kujikinga
	a na ishi	anaishi
	hu saidia	husaidia
	kwanza mjomba mambo	
	ukimwi katika	

Siku ya 2

	umoja	**wingi**
	amejifunza	**wame**jifunza
	amejikinga	**wame**jikinga
	ameishi	**wame**ishi
	amesaidia	**wame**saidia
	nzakwa jombam mboma kimwia	

Hadithi ya Toili

Huyu ni Toili. Yuko darasa la kwanza. Toili anaishi na mjomba wake. Mjomba wake ni maarufu sana kijijini. Yeye husaidia wanakijiji kwa mawaidha ya kujikinga ili wasiambukizwe virusi vya Ukimwi. Pia hufundisha watu jinsi ya kuishi na virusi vya ukimwi. Toili amejifunza mambo mengi kutoka kwa mjomba wake.

Afya

Siku ya 3

	mama jana usiku	
	sa ma ki mu u gu zi m go njwa wa nya ma ho s pi ta li ni so ko ni	samaki muuguzi mgonjwa wanyama hospitalini sokoni
	a li ni peleka tu li nunua tu lio rudi a ka ni peleka	alinipeleka tulinunua tuliorudi akanipeleka
	viazi	mchele

Siku ya 4

	li	**me**
	tulifurahi **tuli**waona **tuli**nunua **tuli**fika	**tume**furahi **tume**waona **tume**nunua **tume**fika
	azivi mbotu	chelem sheli

Umuhimu wa Lishe Bora

Jana ilikuwa siku ya soko. Tulifurahi sana tulipotumwa sokoni. Huko tuliwaona watu wengi, wanyama, magari, majengo na bidhaa mabalimbali. Tulinunua viazi na mchele.Tulipofika nyumbani, tukala wali kwa viazi. Baadaye tukala mahindi ya kuchoma. Usiku huo, sikulala vizuri. Niliumwa na tumbo sana. Asubuhi na mapema, Baba alinipeleka kwenye zahanati. Nikatibiwa na muuguzi. Baadaye, muuguzi alitueleza umuhimu wa lishe bora.

Siku ya 5

	huyu ni sana UKIMWI mama jana usiku
	na na si nanasi ja na jana ke sho kesho le o leo

Wakati Uliopo	Wakati Uliopita	Wakati Ujao
Leo **nime**nunua nanasi	Jana **nili**nunua nanasi	Kesho **nita**nunua nanasi
Leo **nime**nda dukani	Jana **nili**enda dukani	Kesho **nita**enda dukani

du	ka	ni
su	ri	ra
fi	ki	si
ku	shu	le

dunia

Wanyama

Siku ya 1

	bata dubu siku ya
	zi wa ni ziwani ba ku li bakuli we we wewe ba ra ka baraka
	ku ku tembelea kukutembelea a me nenepa amenenepa a m tembelee amtembelee a ka mu alika akamualika
	kitoweo dubu

Siku ya 2

	barabara**ni** ziwa**ni** nyumba**ni** shule**ni** kichwa**ni**
	bata **huyu** bata **wale** dubu **huyu** dubu **wale** kuku **huyu** kuku **wale**
	budu toweoki ani eol

Dubu na Bata

Dubu alimuona bata barabarani. Akawaza, “Siku hizi bata amenenepa kuliko kuku!” Siku ya pili akakutana na bata ziwani. Dubu akamualika bata amtembelee. Lakini bata alielewa nia ya dubu ni kumfanya kitoweo. Bata akasema, “Kwa, kwa, kwa! Kukutembelea wewe ni kama kuweka kitoweo kwa bakuli lako.” Dubu aliona haya na kusema, “Kwa kweli, Leo bata hukuwa baraka yangu.”

Siku ya 3

	mzee amani	maarufu siri
	ko ndoo m bwa mbu zi nga mi a ng'o mbe ngu ru we	kondoo mbwa mbuzi ngamia ng'ombe nguruwe
	wa li shangazwa ha ku wapa	walishangazwa hakuwapa
	nchi	mbuzi

Siku ya 4

	Ninapenda paka na Koki anapenda ngamia. Ninapenda _____ na _____ anapenda _____.
	zimbu ndooko mbasi mingaa

Siri ya Otonglo

Katika kijiji cha Mitimbili, aliishi mzee Otonglo. Yeye alikuwa mmoja tajiri. Otonglo alikuwa maarufu kwa ufugaji wa wanyama. Katika zizi lake alifuga mbuzi, kondoo, na ngamia. Wanakijiji walishangazwa na Otonglo kwa sababu alifuga Fisi na simba pia. Wanyama hawa waliishi pamoja kwa amani. Watu walikuja kutoka sehemu mbalimbali za nchi ili wajue siri yake Otonglo hakuwapa siri hiyo.

Siku ya 5

	mtu paka bata siku ya	
	nga mi a ng'o mbe ngu ru we ba ra ka zi wa ni ba ku li	ngamia ng'ombe nguruwe baraka ziwani bakuli
	wewe unamuona dubu **wewe una**muona kuku **wewe una**muona sungura **wewe una**muona fisi	**nyinyi mna**muona dubu **nyinyi mna**muona kuku **nyinyi mna**muona sungura **nyinyi mna**muona fisi
	ga ka ta ng'o mbe pu nda mbu zi nga mi a	ngamia

Afya na usafi

Siku ya 1

	yake	zake
	wote	wale
	m si cha na	msichana
	m cha fu	mchafu
	ngu o	nguo
	nywe le	nywele
	ha ku penda	hakupenda
	wa ka toroka	wakatoroka
	a ka ji pata	akajipata
	mchafu	nywele

Siku ya 2

	Neno	**Kinyume**
	chafu	safi
	enda	rudi
	msichana	mvulana
	kubwa	ndogo
	mfucha	lenywe
	nome	wchaa

Msichana Mchafu

Kando ya mto Mara, kuliishi msichana aliyekuwa mchafu sana.Hakupenda kuoga, kusugua meno wala kuchana nywele zake. Kucha na nguo zake zilikuwa chafu sana. Siku moja, akaanza kujikuna kwa sababu ya chawa na uchafu.Wazazi wake, ndugu na marafiki wakamtoroka. Akabaki pekee yake. Ndipo akaamua kuoga, kusugua meno, kuchana nywele na kukata kucha zake. Jamii na marafiki wakarudi na kumpenda tena. Msichana akafurahi sana na kuahidi kudumisha usafi.

Sehemu za mwili

Siku ya 3

	pia uchungu kila
	u so ni usoni be ga ni begani kwa pa ni kwapani si a fu siafu mwi li ni mwilini mi ko no ni mikononi
	wa ka tu uma wakatuuma wa ka tuweka wakatuweka tu me fura tumefura a ka lia akalia
	miili mabegani

Siku ya 4

	yeye amekuja **wao wame**kuja **yeye ame**lala **wao wame**lala **yeye ame**umwa **wao wame**umwa **yeye ame**fika **wao wame**fika
	fusia panikwa yonyani limii

Siafu

Siku moja, siafu walikuja kwetu. Sote tulikuwa tumelala. Siafu wakatuuma kila mahali hadi miili yetu ikafura. Walituuma usoni na kichwani. Pia wakatuuma mabegani, kwapani, mikononi na magotini. Mwishowe wakatuuma miguuni hata nyayoni. Jamii nzima ikalia "kwi kwi kwi". Tulikuwa na maumivu kwa sababu ya kuumwa na siafu. Ilipofika asubuhi, siafu wote wakatoweka.

Siku ya 5

	yake zake wote wale
	u chu ngu uchungu fu ra ha furaha ju zi juzi nywe le nywele
	m si cha ngu fu na o a wa mu te le siafu

umoja	wingi
sasa **tuna**furahi sana	sasa **wame**furahia sana
juzi **tuli**furahi sana	juzi **wali**furahi sana
Kesho **tuta**furahi sana	kesho **wata**furahia sana

Kazi mbalimbali

Siku ya 1

	saa	saba
	kwa	muda
	wa	huo
	u pi nde	upinde
	m vu a	mvua
	ra ngi	rangi
	ma sa a	masaa
	ha tu ku taka	hatukutaka
	haraka haraka	harakaharaka
	ma shindano	mashindano
	upinde	angani

Siku ya 2

	shule **yangu**	shule **zangu**
	rangi **yangu**	rangi **zangu**
	rafiki **yangu**	rafiki **zangu**
	sare **yangu**	sare **zangu**
	ndeupi aninga	ngucha ngira

Upinde wa Mvua

Jana tulipokuwa shuleni kulinyesha mvua ya rasharasha. Mara tukaona upinde wa mvua angani. Ulikuwa na rangi nzuri za kupendeza. Upinde wa mvua una rangi saba. Mimi na rafiki zangu tukashindana kutaja rangi za upinde wa mvua. Tukaunda makundi mawili. Ndipo tukataja rangi hizo kwa haraka. Kikundi changu kikashinda. Sote tukafurahi sana.

Siku ya 3

	yetu rangi uhuru damu
	be nde ra bendera u ku mbu sho ukumbusho nye u si nyeusi n chi nchi
	hu tu kumbusha hutukumbusha wa lio pigania waliopigania i li yo mwagika iliyomwagika
	ngozi ngazi

Siku ya 4

	Umoja / **Wingi** rangi **hii** ni nyekundu / rangi **hizi** ni nyekundu nguo **hii** ni nyeupe / nguo **hizi** ni nyeupe ngao **hii** ni nyeusi / ngao **hizi** ni nyeusi ngazi **hii** ni nyeusi / ngazi **hizi** ni nyeusi
	nonga zongu zingo bichiki

Bendera Yetu

Bendera yetu ni ukumbusho wa historia yetu. Rangi nyeusi kama ngozi yetu hutukumbusha ngano za mashujaa wetu waliopigania uhuru. Nyekundu hutukumbusha damu iliyomwagika. Ya kijani kibichi ni ukumbusho wa thamani ya nchi yetu. Nyeupe ni ya amani. Amani ambayo tunastahili kuidumisha. Hii ndiyo nguvu, ngao, nguzo na ngazi ya maendeleo.

Siku ya 5

	saa saba kwa muda wa huo
	be nde ra bendera nga no ngano u pi nde upinde m vu a mvua
	Neno **Kinyume** enda rudi keti simama mrefu mfupi mkubwa mdogo cheka lia msichana mvulana funga fungua
	ra n gi chi du gu mu da hu o fi ki rangi

Vitendawili

	• Wanangu wote nimewavika kofia nyekundu (Jogoo/jimbi). • Watoto wawili weupe wanachungulia dirishani (makamasi) • Watoto wenye vilemba vyeusi wamefungiwa chumbani (mishale ya kiberiti)
	• Ndege wangu anapepea mlingotini (bendera) • Nilikunywa sana utotoni lakini utamu wake sijui. (maziwa ya titi la mama) • Nala nikilia (pilipili/muwa). • Mlima wa kupanda kwa mkono (sima/ugali) • Mrembo mwenye nguo nyingi (kinyonga/lumbwi). • Mwanangu akilia, mimea hufurahi (mawingu/wingu/mbingu)
	• Jicho la mungu linachoma (Jua) • Babu yangu amejimwagia mchele kichwani(mvi). • Amevaa Koti jeusi na tai nyeupe (kunguru).Akija kila mtu analia (kifo). Ringa ringa (Tausi) • Tajiri wa rangi (upinde wa mvua)

Kazi mbalimbali

Siku ya 1

	barabara kazi mwalimu
	mu u gu zi muuguzi m ha ndi si mhandisi wa ki li wakili mwa li mu mwalimu
	hu fu ndisha hufundisha hu hu dumia huhudumia a nge penda angependa a ta ngaze atangaze
	msingi runinga

Siku ya 2

	Nikiwa mkubwa, ninataka kuwa _____.
	singim nirunga kiliwa ndisimha guzimuu

Jamii ya Eda na Kazi Zao

Baba ya Eda ni mwalimu. Yeye hufundisha watoto shule ya msingi. Kaka yake ni muuguzi. Yeye huhudumia wagonjwa hospitalini. Mama yake ni mhandisi. Yeye hujenga barabara na majumba makuu. Dadake ni wakili. Eda angependa kuwa mwanahabari ili atangaze redioni na kwenye runinga. Wewe ungependa kuwa nini baada ya masomo yako?

Kazi mbalimbali

Siku ya 3

	kazi la mimi na
	mwa li mu mwalimu nje ma njema mwa shi mwashi da k ta ri daktari
	mwana muziki mwanamuziki mwana habari mwanahabari mwana jeshi mwanajeshi
	mwalimu mwashi

Siku ya 4

	Nitakapokuwa mkubwa ningependa kuwa _____ kwa sababu _____.
	shimwa biata limumwa fuuna

Kazi mbalimbali

Kazi Nizipendazo

Mimi ni Ogle. Niko darasa la kwanza. Nikimaliza masomo ningependa kufanya kazi mbalimbali. Ningependa kuwa Mwalimu. Nifundishe watoto kusoma, kuandika na tabia njema. Ama mwashi. Nijenge majumba ya kifahari. Udaktari pia ni kazi nzuri. Nitasaidia wagonjwa kupata nafuu. Ninajua kuwa, ili nifanikiwe katika kazi yoyote ni lazima nisome kwa bidii sana.

Siku ya 5

	barabara kazi la mimi na
	fu ndi fundi mwa li mu mwalimu ndi zi ndizi mwa na mwana
	Umoja **Wingi** **Nina**enda sokoni **Tuna**enda sokoni **Nina**enda barabarani _____ **Nina**enda nyumbani _____ **Nina**enda shuleni _____ **Nina**enda dukani _____
	fu ndi mwa li mu na ba ra nzi wa to la fundi

Wadudu

Siku ya 1

	pia binti sikio sana tayari
	m bu mbu si ki o sikio m re mbo mrembo wa ku bwa wakubwa
	pole pole polepole we mba mba wembamba wa li tangaza walitangaza wa li tamani walitamani
	sikio mrembo

Siku ya 2

	Neno	**Kinyume**
	wanene	wembamba
	wakubwa	wadogo
	kasi	polepole
	ugumu	urahisi
	mbomre	ndope
	ntibi	kiosi

Sikio na Mbu: Sehemu ya 1

Hapo zamani za kale paliishi Sikio. Alikuwa binti mrembo tayari kuolewa. Watu na wanyama wa kila aina walitamani kumuoa. Wote wakaja kutangaza pendo lao kwa binti Sikio. Wanene kwa wembamba, wakubwa kwa wadogo, wote walifika. Watembeao kwa kasi au polepole pia waliwasili. Sikio aliona ugumu kufanya uamuzi.

Wadudu

Siku ya 3

	mbu	giza
	wiki	nguvu
	ku a nzi a	kuanzia
	ni ku o e	nikuoe
	hu e nda	huenda
	ku ku o a	kukuoa
	a li ka sirika	alikasirikia
	ni nge penda	ningependa
	ki ta ni fanya	kitanifanya
	a ka ondoka	akaondoka
	ng'onda	nguvu

Siku ya 4

	Buibui ni _____	
	Mbu ni _____	
	ndang'o	bum
	ukusi	iha

Sikio na Mbu: Sehemu ya 2

Siku moja mbu alienda kwa Sikio na kusema, "Ningependa kukuoa." Bi. Sikio alikasirika sana na kusema, "Unafikiri ni nini kitanifanya nikuoe wewe? Na vile umekonda kama ng'onda, hata nguvu huna. Utakufa wiki hii wewe."

Mbu akaondoka huku akiwa amekasirika. Kuanzia siku hiyo wakati wa usiku kukiwa na giza, mbu huenda kwa sikio na kusema, "Niiiiiiiiiiiiiiiiiiiii, cheeeeeeeereeeeeee mooooooyo." Maana yake ni "Bado niko hai".

Siku ya 5

	pia binti mbu giza
	si ki o sikio ta ya ri tayari u si ku usiku ngu vu nguvu
	penda **ana**penda **ame**penda **ata**penda **ali**penda cheza _____ _____ _____ _____ imba _____ _____ _____ _____ lala _____ _____ _____ _____
	si ki o m bu ka ma le ta ya ri ha hama

Hali ya hewa

Siku ya 1

	kisha lakini safari joto
	a mba yo ambayo vyu ra vyura a nga anga ku nye sha kunyesha
	u nyevu nyevu unyevunyevu ma badiliko mabadiliko hu ongezeka huongezeka u ta wa sikia utawasikia
	hewa joto

Siku ya 2

	Neno	**Kinyume**
	wanaonekana	**hawa**onekani
	wanaongezeka	**hawa**ongezeki
	wanaimba	**hawa**imbi
	wanasikia	**hawa**sikii
	wahe ravyu peupo duwadu	

Utabiri wa Hali ya Hewa: Sehemu ya Kwanza

Wanyama na wadudu wana vipawa vya kutabiri hali ya hewa. Wao huhisi mabadiliko ya hewa kama vile joto na upepo.

Vyura hawaonekani kwa urahisi wakati wa kiangazi. Wakati wa unyevunyevu wadudu huwa wengi sana. Vyura nao huongezeka na kula wadudu hao. Ndio maana utawasikia vyura wakiimba kabla ya mvua kunyesha.

Hali ya hewa

Siku ya 3

	kutwa	mara
	mvua	sana
	vi pe pe o	vipepeo
	m vu a	mvua
	ba a dhi	baadhi
	u pa nde	upande
	a li vyo fanya	alivyofanya
	ya me isha	yameisha
	ku tembelea	kutembelea
	wa me bahatika	wamebahatika
	nzige	vipepeo

Siku ya 4

	Neno	**Kinyume**
	chini	juu
	baridi	joto
	genzi	makuvu
	ngumawi	pevipeo

Utabiri wa Hali ya Hewa: Sehemu ya Pili

Wadudu kama vipepeo pia hupenda kutembelea maua mchana kutwa. Mara tu unapoona wamejificha upande wa chini wa majani, mvua huwa imekaribia. Je, wajua kwamba nzige nao huimba sana wakati wa kiangazi?

Kuna baadhi ya watu ambao wamebahatika na uwezo wa kuhisi kuwa mvua imekaribia kunyesha. Wao husoma hali ya hewa na ya joto. Pia wanaelewa kuvuma kwa upepo na kutanda kwa mawingu.

Siku ya 5

	kisha lakini safari joto
	a mba yo — ambayo ku nye sha — kunyesha ku twa — kutwa m cha na — mchana
	mdudu utamsikia — **wa**dudu utawasikia **m**dudu unasikia — **wa**dudu unawasikia **m**dudu ulimsikia — **wa**dudu uliwasikia
	wa ma nya u pe po ra sa na m cha la wanyama

Wanyama

Siku ya 1

	kuku	na
	sana	kila
	m ku li ma	mkuli ma
	ya i	yai
	mi a ka	miaka
	ma ya i	mayai
	a mu tagie	amutagie
	u li fanyika	ulifanyika
	li li po ingia	lilipoingia
	nguruwe	mweusi

Siku ya 2

Umoja	Wingi
ng'ombe **ali**yenona	ng'ombe **wali**onona
nguruwe **ali**yenona	nguruwe **wali**onona
kuku **ali**yenona	kuku **wali**onona

usimwe	ruwengu
dariho	kuaku

Mifugo ya Naliaka: Sehemu ya Kwanza

Naliaka alikuwa mkulima hodari sana. Alifuga ng'ombe, kuku na nguruwe walionona sana. Kila asubuhi Naliaka alisema, "Kuku mweusi nitagie mayai ili nipate kiamshakinywa." Kila mara kuku mweusi alitaga mayai madogo na matamu. Ng'ombe naye alitoa maziwa ya kupikia chai. Naliaka alifurahi na kuwapatia kuku na ng'ombe chakula kingi zaidi. Wote waliendelea kukua vizuri.

Siku ya 3

	siku moja mbona
	ngu ru we nguruwe gha la ni ghalani pi pa pipa so se ji soseji
	a na ishi anaishi a ka lalamika akalalamika ku mw ambia kumwambia
	dhati ghalani

Siku ya 4

	mimi **nime**zeeka sisi **tume**zeeka mimi **nime**choka sisi **tume**choka mimi **nime**waza sisi **tume**waza mimi **nime**sema sisi **tume**sema
	laghani appi tidha jisose

Mifugo wa Naliaka: Sehemu ya Pili

Kuku mweusi na baba nguruwe walikuwa marafiki wa dhati. Siku moja wakawa na mkutano ghalani karibu na pipa la taka. Kuku mweusi akalalamika, "Mimi nimeanza kuzeeka. Nimechoka kutaga mayai kila siku. Mbona wewe hutoi hata angalau soseji moja kwa Naliaka?"

Baba Nguruwe akawaza na kuwazua kisha akasema kwa huzuni, "Rafiki yangu, kwako wewe kutaga yai ni rahisi sana. Ili mimi nitoe soseji ni lazima niuawe."

Siku ya 5

	kuku na sana lila siku moja mbona
	ma ra fi ki marafiki la zi ma lazima ngu ru we nguruwe gha la ni ghalani
	Halisi **Kukanusha** **aka**waza **haku**waza **aka**anza **haku**anza **aka**lalamika **haku**lalamika **aka**taga **haku**taga
	ma ri bu ya ku hi i a ka ta su na mayai